



Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Naturnært håndverk i friluftsliv

- En kvalitativ undersøkelse av naturnært håndverk sin verdi for friluftsliv og naturoplevelsen

Friluftsliv-based craft

307 - Emma Moe Tennebø

202 - Rolf Robin Westli

Fakultetet for lærerutdanning, kultur og idrett (FL)

ID3-322 Friluftsliv

Veileder Thor Espen Fugelsøy

15.12.2021

Forord

”At arbejde med Naturmaterialer er at arbejde med Naturen. Det er en måde at opleve Naturen på. Man oplever at Naturen har et væsen og nogle egenskaber som først kan opleves når man arbejder med den med sine egne hænder”. - Helle Thun

Bacheloroppgaven i friluftsliv er ved veiens ende. Det kan vært en kjekk og lærerik prosess med flest oppturer. Vi gleder oss over at vi snart skal lage våre egne heltreski.

Først vil vi takke informantene som har gjort denne oppgaven mulig å gjennomføre. Videre vil vi takke de som har lest gjennom oppgaven. Til slutt vil vi takke vår vegleder Thor Espen for supre tilbakemeldinger og god veGLEDE(ing).

God lesing.

Innholdsfortegnelse

Forord	1
Sammendrag	3
Abstract	3
1 Innledning	4
1.1 Tidligere forskning.....	4
1.2 Bakgrunn for problemstilling.....	5
2 Teori	6
2.1 Natursyn.....	6
2.2 Friluftsliv og det historiske perspektivet	8
2.3 Friluftsliv, miljøvennlig i seg selv?	10
2.4 Naturnært håndverk	11
3 Metode	13
3.1 Innledning	13
3.2 Valg av metode.....	13
3.3 Utvalg.....	13
3.4 Intervju og Intervjuguide.....	14
3.5 Transkribering og analyse	15
3.6 Validitet og reliabilitet	15
4 Resultat og diskusjon	17
4.1 Friluftsliv og natursyn.....	17
4.2 Håndverk og Naturopplevelse	20
4.2.1 Skapergleden.....	20
4.2.2 Verdi for naturopplevelsen og friluftslivet.....	21
4.2.3 Dagens store forbruk av kunstfiber	23
5 Konklusjon	25
6 Litteraturliste	26
7 Vedlegg	30
7.1 Intervjuguide	30
7.2 Samtykkeerklæring	30
7.3 Vurdering NSD.....	33

Sammendrag

Gjennom en kvalitativ undersøkelse ble fire håndverkere intervjuet. De ble spurt om deres forhold til friluftsliv, natur og om det naturnære håndverket kunne berike friluftslivet.

Spørsmålene ble utformet for å få frem informantene sine subjektive tanker, følelser og opplevelse rundt håndverket sin posisjon i friluftslivet.

Informantene ble valgt ved hjelp av snøballmetoden. Miljøet vi forsket i er såpass lite og det var nesten uunngåelig at informantene var i samme nettverk og/eller miljø. Det vil si at svarene vi fikk ikke er representativ for den generelle populasjonen. Vi fant ut at det naturnære håndverket beriker naturopplevelsen for informantene. Gjennom et økosentrisk natursyn ser de naturens egenverdi. En aktivitet innen friluftslivsbasert håndverk kan styrke forståelsen om naturens egenverdi. Det er ikke gitt at et naturnært håndverk beriker friluftslivet. Her trengs det mer forskning.

Abstract

Through a qualitative survey, four craftsmen were interviewed. They were asked about their relationship to friluftsliv, to nature, and whether their craftsmanship could in any way enrich their time spent in nature. The questions we asked were formulated in a way to try and capture their subjective thoughts, emotions and experience of the importance of their craftsmanship to friluftsliv.

The informants were chosen with the help of the snowball method. The research is done in a small environment, and it was almost impossible for the informants not to be aware of each other. The answers we got could not be generalized to represent people in general. We found out that through their craft, the informants' experience of nature was enriched. Through an eco-centric view of nature, the informants can experience intrinsic value in nature. An activity in a friluftsliv-based craft can enrich the understanding of the value of nature. It is not given that nature-close crafts give more value to friluftsliv. Here we need to do more research.

1 Innledning

Mennesker har gjennom historien levd i og av naturen. Den industrielle revolusjon gjorde at mennesker flyttet vekk fra det naturnære liv og inn til storbyene for å jobbe på fabrikker. De distanserte seg fysisk fra naturen og naturen ble betraktet ut fra et utnyttingsperspektiv, altså det antroposentriske natursynet fikk større fotfeste (Mytting & Bischoff, 2018 s. 21). Etter hvert følte de en trang for å få naturlig stimuli og dette var starten på friluftslivet slik vi kjenner det i dag (Mytting & Bischoff, 2018). Rundt 60/70-tallet utviklet Arne Næss, sammen med Nils Faarlund og Sigmund Kvaløy Setreng, det vi i dag kjenner som økofilosofi eller økosofi (Hverven, 2018) & (Næss, 1991). Det var en tanke om at mennesket er en del av en helhet og en direkte motpol mot antroposentrismen sine tanker om mennesket i sentrum.

Våre verdier og natursyn har innvirkning på hvordan vi ser på og handler i naturen. Mange tror at friluftsliv er naturvennlig i seg selv, noe det viser seg at det ikke er (Høyem, 2008) & (Haukeland & Sæterhaug, 2020). Dette skyldes blant annet en utvikling og masseproduksjon av friluftslivsutstyr, og at vi lever i et kjøp- og kast samfunn. Å lage utstyr man trenger for å klare seg i naturen er i dag blitt en mindre del av friluftslivet (Haukeland & Sæterhaug, 2020).

1.1 Tidligere forskning

Det er gjort mye forskning på friluftsliv, og det er gjort mye forskning på håndverk. De vitenskapelige antologiene (Horgen et al., 2016) og (Hallandvik & Høyem, 2019) gir i stor grad en oversikt over forskning som finnes på temaer om friluftsliv, som danning, undervisning og læring. Mye av forskningen innen håndverk er spesielt knyttet opp mot håndverks-fag i grunnskolen (Bandlien et al., 2021). Videre er det lite forskning på friluftsliv og håndverk kombinert. Solvang (2003) skrev hovedfagsoppgave om hvordan håndverksaktiviteter innen friluftsliv påvirker opplevelsen av natur. Videre har det vært et forskningsprosjekt ved Høgskolen i Sørøst Norge om Friluftsliv og Håndverk (2016-2018). I 2018 ble det publisert en rapport (Haukeland & Sæterhaug, 2018) som bygget på forskningsprosjektet. I forord presenteres det at; «Prosjektet har dreid seg om å bygge forskningsbasert kunnskap om hvilke betydninger friluftsliv og håndverk har for hverandre og for bærekraft og livskvalitet». Haukeland og Sæterhaug (2020) har også skrevet en artikkel; *Crafting Nature, Crafting Self: An ecophilosophy of friluftsliv, craftmaking and sustainability*.

1.2 Bakgrunn for problemstilling

Håndverk og friluftsliv kan ha verdier for en enkeltperson, en organisasjon eller et helt samfunn. Det finnes flere typer verdier som; sosiale verdier, kulturelle verdier, økonomiske verdier og miljømessige verdier (Haukeland & Sæterhaug, 2018, s. 14). I vår oppgave vil i ha fokus på kulturelle og miljømessige verdier for enkeltpersoner.

Da vi skulle lage problemstillingen ønsket vi å finne ut om naturnært håndverk kunne gi friluftslivet en større verdi, og om det kunne berike naturopplevelsen og menneskers tilknytning til natur.

På bakgrunn av dette har vi kommet frem til følgende problemstilling;

På hvilke måte utgjør naturnært håndverk en verdi for friluftslivet og naturopplevelsen?

2 Teori

Natursyn, friluftsliv og naturnært håndverk er stikkord i denne oppgaven. I teorikapitlet blir det først gjort rede for hvordan mennesker ser på naturen og hvilke verdier naturen kan ha for mennesker. Videre i kapitlet redegjøres det for friluftsliv i dag og hvordan det historiske perspektivet har hatt en innvirkning på dagens friluftsliv. Til slutt tar kapitlet for seg håndverket sin rolle i friluftslivet. Begrep redegjøres for og avgrenses underveis i teksten.

2.1 Natursyn

Mennesker har ulike måter å se naturen på. Noen ser på naturen kun som en ressurs for oss mennesker, der mennesket settes i sentrum. Andre ser på naturen som en helhet og at mennesker er en del av denne helheten. Dette er de to vanligste hovedretningene når det gjelder utgangspunktene for verdensbildet, som grunner i det antroposentriske og økosentriske natursynet.

Det antroposentriske natursynet bygger på grunnleggende holdninger som setter mennesket i sentrum for livet på jorda, at mennesker er det eneste vesenet som er et mål i seg selv. Dette er det vanligste utgangspunktet for verdensbildet, spesielt i vestlige tradisjoner (Hverven, 2018). Disse tankene er ikke nye, «På 1600-tallet, skriver René Descartes (1596-1650) at dyr er rene mekanismer, uten følelser eller annet indre liv» (Hverven 2018, s. 41). Hverven (2018, s. 38) skriver at antroposentrisme opp gjennom historien ofte har tatt form av ignoranse. At man ikke har tenkt på naturen, men tatt den for gitt. Naturen har ikke blitt betraktet som en nødvendig, foranderlig og påvirkelig forutsetning for menneskers liv.

Økosentrisk natursyn fokuserer på forholdet mellom mennesker og natur, og hvilken verdi man kan/må tilkjenne dyr. Naturen og arter som lever i naturen har en egenverdi (Hverven, 2018). Det finnes flere retninger og tenkemåter ut fra et økosentrisk natursyn. I 1972 innførte Arne Næss begrepet *dypøkologi* som er en retning ut fra den økofilosofiske tradisjon. Den dypøkologiske bevegelsen er en motreaksjon på antroposentrisme. Mennesket ses på som en viktig organisme i et helhetlig perspektiv, der mennesket ikke er jordens viktigste essens (Næss, 1973, s. 7). Å ta avstand fra naturen og det naturlige, blir å ta avstand fra det som en selv er bygget opp av, og dermed blir identiteten og selvfølelsen brutt ned (Næss, 1991, s. 264). For Arne Næss var det å eie færre ting, en måte å få et bedre forhold til de tingene han

hadde. Om noe går galt, kan tingene repareres istedenfor å kaste dem og kjøpe nye. «Det kan ligge mye uoppdaget livskvalitet i et rikt liv med enkle midler» (Næss, 1998, s. 171).

I naturfilosofien skilles det mellom egenverdi og nytteverdi. Hvis noe har en egenverdi har det en verdi i seg selv, mens nytteverdi har en verdi fordi det er et middel og er nyttig for noe eller noen. Mange ting har både egenverdi og nytteverdi samtidig, så disse utelukker ikke hverandre (Hverven, 2018, s. 32). I litteraturen om naturfilosofi, er begrepet egenverdi mye diskutert. Noe av grunnen kan være at filosofer bruker begrepet forskjellig (Hverven, 2018, s. 60). Det kan være nyttig i vår oppgave og forklare at det finnes to hovedmåter å se på egenverdi og hvilken av dem som menes når det snakkes om egenverdi. Ifølge Hverven (2018), kan egenverdibegrepet brukes på to måter. Den første betydningen av egenverdi er *ikke-instrumentell verdi*. Dette vil si at for eksempel et tre har en egenverdi uavhengig om det kan brukes til noe spesielt. Når et tre har egenverdi i denne betydningen, betyr det at treet er verdifullt, selv om det kun eksisterer. Det motsatte av denne betydningen er instrumentell verdi. Det vil si at noe er verdifullt kun fordi det er nyttig, for eksempel for oss mennesker. Et tre får en instrumentell verdi for oss hvis vi kan bruke det som brensel for å holde varmen. Da kan man si at treet både har instrumentell verdi og egenverdi. Den andre betydningen av egenverdi er *objektiv verdi*. Det vil si at noe har verdi uavhengig av om noen betrakter det som verdifullt. Om noe har objektiv verdi, vil det fortsatt ha verdi selv om ingen mennesker vet om eller anerkjenner verdien. Videre i oppgaven brukes begrepet egenverdi, i betydningen av ikke-instrumentell verdi. Hverven (2018) mener denne betydningen bør være grunnleggende i naturfilosofi.

I et økosentrisk natursyn har alle levende organismer en egenverdi, men også større helheter som arter, økosystemer og hele biosfæren (Hverven, 2018). Den dypøkologiske ideen om alt livs egenverdi går ut på at alle organismer har lik rett til utfoldelse og lik egenverdi. Det betyr ikke i praksis at det alltid er galt å drepe eller hindre andre levende vesener selvutfoldelse. Å spise og å bli spist er en universell økologisk regel. Det kreves respekt og ydmykhet for vesenets selvutfoldelse, og dette skal ikke tilsidesettes av andre enn organismers vitale behov (Stoknes, 1994, s. 63). Oppvekst og tidligere erfaring kan ha en betydning for et menneske sitt syn på naturen. Allerede som barn starter vi en sosial forankring i det miljøet vi vokser opp i. Verdier, normen, livsstil og trossystem er faktorer for vår primære identitet. De største forankringene er de fellesskapene hvor relasjonene og de gjensidige forpliktelsene er sterkest (Bø og Schiefloe, 2007, s. 18).

Det sies at jeger- og samlermennesket fra istidens slutt for 10 000 år siden var så å si identiske med nåtidens mennesker. Vi er i bunn og grunn steinaldermennesker, på tross av våre tekniske ferdigheter og evne til å skape kunstige miljøer (Tordsson, 2010, s. 24). Biophilia-hypotesen hevder at mennesket har et medfødt behov for dyp kontakt med natur, spesielt dyr og planter. Naturkontakten er nødvendig for sunn menneskelig utvikling og den fysiske og psykiske helse (Tordsson, 2010, s. 24).

2.2 Friluftsliv og det historiske perspektivet

Den offentlige definisjonen av friluftsliv er; «Opphold og fysisk aktivitet i friluft i fritiden med sikte på miljøforandring og naturopplevelse» (Meld. St. 18 (2015-2016), s.10). Selv om dette er den offentlige definisjonen, er det fortsatt vanskelig å definere hva friluftsliv er, for det kommer an på øynene som ser. Nils Faarlund (2003, s. 32) definerer friluftsliv på denne måten «friluftsliv er overskuddsliv i naturen».

Dagens friluftsliv er et mangfold av aktiviteter, turformer og måter og være i naturen på. Motivene folk har for å drive med aktivitetene er også mangfoldige. Det er aktiviteter som nordmenn alltid har drevet med, i tillegg er det nye aktiviteter som kommer til, og gamle aktiviteter som drives på nye måter (Mytting & Bischoff, 2018, s. 15).

Mytting og Bischoff (2018, s. 42) forklarer friluftsliv ved å se på tre utviklingslinjer som griper inn i hverandre. Den første er de verdiene og handlingsmønstrene vi har med oss fra de tradisjonelle livsformene jakt, fiske, fangst og sanking. I tillegg til måten å ferdes på i naturen med eksempelvis båt, på ski og til fots. Den andre er de handlingsmønstrene og verdiene vi tilegner oss gjennom den moderne livsformen med tanke på industrialiseringen og ferdsel i skog og mark med naturopplevelse som mål. Den tredje handler om det forholdet vi får til helse og kropp gjennom mosjon og idrett. Alle disse er tradisjoner som på forskjellige måter er deler av dagens friluftsliv.

Hvis vi går mange år tilbake så var ikke friluftsliv noe man gjorde, men nordmenn har alltid levd både i og av naturen. I den tradisjonelle livsformen var opphold og ferdsel i natur knytt til det nyttige og nødvendige. Vi trengte naturen for nytteverdien den hadde for oss. Den ga oss mat og husly for å overleve. Gode naturopplevelser kan så klart ha fulgt med i arbeidet,

men opplevelsen var ikke hovedmålet (Mytting & Bischoff 2018, s. 16). Det var i løpet av 1800-tallet at mennesker begynte å ta turer ut i naturen uten at det var nødvendig for arbeidet eller dagliglivet. I starten var disse menneskene utlendinger, først og fremst engelskmenn og etter hvert norske by-borgere. Utover 1900-tallet ble denne formen å bruke naturen på mer allment. Relasjonen til naturen ble helt eller delvis et fritids- og opplevelseslandskap, istedenfor bare et produksjonslandskap (Mytting & Bischoff 2008, s. 16). Mytting & Bischoff (2008, s. 16) hevder at friluftslivet vokste frem i overganger fra den tradisjonelle til den moderne livsformen, der opphold og ferdsel i natur skjer med opplevelsesverdiene som hovedmål.

Mytting & Bischoff (2018, s. 273-276) skriver om naturopplevelse som en sentral verdi i friluftslivet. Her vil noen si at de opplever naturen når de ser den fine utsikten gjennom togvinduet over Hardangervidda. Andre mener at en må være i direkte fysisk kontakt med naturen for å snakke om en naturopplevelse. Ved for eksempel å gå tur i skogen, vandre i fjellet, fiske, klatre, seile, plukke bær, være på jakt og lignende er det mange som opplever en indre fred og ro. Gjennom nevnte aktiviteter forholder vi oss til naturen. Vi lærer naturen å kjenne, og etter hvert som vi blir trygge på det vi driver med, kommer opplevelsen av å høre til i naturen. Dette er et forhold til naturen som går lengre og dypere enn det å se på en fin utsikt (Mytting & Bischoff, 2018, s. 243-246). Dette minner om et forhold til naturen der du engasjerer deg fullt og helt slik som i Spinozas teori.

Ifølge Næss (1999) mener Spinoza at det finnes to hovedtyper av glede, *hilaritas* og *titillatio*. Kort sagt er *hilaritas* en glede som fyller hele mennesket (den dype gleden), mens *titillatio* berører bare deler av en selv. Glede og det å være glad er sentralt i Spinozas visjon. Når du engasjerer deg fullt og helt, så er du tilstede med hele kroppen og hele din bevissthet og det er det Spinoza sier skal til for å få den dype glede i møte med natur (Næss, 1999, s. 108). En sentral del av Spinoza sin filosofi er leken. Han mener at mye av moroa i lek kommer av fraværet av et komplisert regelsystem. At leken kan føre til en tilstand nær *hilaritas* (Næss, 1999, s. 113).

Breivik (1978) deler friluftslivet inn i to betegnelser. *Landsbygdas friluftsliv* og *Byens friluftsliv*. Han gjør dette for å beskrive kontrastene mellom et friluftsliv der naturbruk inngår, som i fiske, jakt, sanking eller det å leite i skogen etter et emne til for eksempel en båt eller et par ski. Noen vil kanskje definere det som et høstingsbasert friluftsliv. Byens friluftsliv er et

friluftsliv som fremmer naturopplevelsen. Eksempler på dette kan være sykling, padling, gåturer, altså et opplevelsesbasert friluftsliv. Her er et skille som kan være relevant for vår oppgave. Kan man høste fra naturen og samtidig beholde naturens egenverdi?

Ordet *naturbruk* i Norge er ofte knytt til primærnæringene som jordbruk, skogbruk, jakt, fiske og sanking, men også tradisjonshåndverk som lafting og båtbygging. Et engelsk ord som beskriver noe av det samme, men er også rettet mot å leve i naturen på en primitiv måte er; *bushcraft* (Fenton, 2016). Naturens bruksverdier er gjennomgående i all naturbruk. En instrumentalisme der naturen kan bli oppfattet som en arena eller ressurs for mennesker utfoldelse (Haukeland og Sæterhaug, 2018, s. 2).

Haukeland og Sæterhaug (2018) skiller mellom håndverksbasert friluftsliv og friluftslivsbasert håndverk. Den førstnevnte dreier seg om ferdsel i natur med hovedfokus på naturopplevelsen, for eksempel å gå på tur med selvlagde ski. Mens friluftslivsbasert håndverk er håndverksaktiviteter til bruk for friluftsliv. Noe som kan foregå enten på et verksted eller ute i naturen.

2.3 Friluftsliv, miljøvennlig i seg selv?

FN-sambandet (2021) skriver at begreper *bærekraft* blir mye brukt i dag, både av politikere, media og andre. FN-sambandet (2021) definerer bærekraftig utvikling slik; «*En utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov*». Det var Brundtlandkommisjonen med rapporten «Vår felles framtid» (1987) som først innførte ordet; bærekraft.

Dannevig & Aall (2018, s. 81) skriver at friluftslivinteresserte mennesker er ofte over gjennomsnittlig opptatt av natur- og miljøvern. Gjennom friluftsliv kommer vi tettere på naturen. Dette kan få oss til å skjønne at vi er i ferd med å bli for mange mennesker som bruker for mye energi og ressurser. Vi er i ferd med å ødelegge balansen i naturen, noe som truer livsgrunnlaget for fremtidige generasjoner (Mytting & Bischoff, 2018, s. 14).

I engelskspråklig litteratur blir ordet *friluftsliv* brukt for å beskrive en verdibasert og miljøvennlig praksis i kontrast til mer kommersialisert og *ferdighetsorientert outdoor education* i engelsktalende land (Høyem, 2008 s. 630). Det kan virke som at folk tenker at

friluftsliv i seg selv er miljøvennlig, noe som ikke er tilfelle. Utøvelse av friluftsliv slik vi kjenner det i Norge, kan komme i konflikt med miljøverninteresser. Spesielt med tanke på forbruksvaner, transportadferd, arealbruk og avfallshåndtering (Høyem, 2008 s. 630).

Flere økofilosof, miljøpsykologer og miljøaktivister har kommet frem til at det blir umulig å løse *miljøkrisen* uten at vi igjen lærer oss å leve i kontakt med naturen. Bakgrunnen er at de fleste av oss har fjernet oss mye fra naturen og måten vi lever på fører til naturødeleggelser, tap av biologisk mangfold og global oppvarming (Dannevig & Aall, 2018, s. 84).

2.4 Naturnært håndverk

Store norske ordbok definerer håndverk slik; «produksjonsform som krever (en del) arbeid med hendene og blir drevet som yrke av faglig oppøvet og utdannet person». (Guttu, 2005, s. 328) Vi tenker at håndverk er noe alle kan gjøre og man må ikke nødvendigvis ha faglig utdanning eller praktisk yrkeserfaring. Et annet ord som beskriver vår tilnærming til håndverk, er *Husflid*. Husflid i norsk tradisjon er produksjon i hjemmet til eget bruk eller salg (Guttu, 2005, s. 317). Vi velger fortsatt å bruke ordet håndverk, siden det er et mer alminnelig ord å bruke.

Naturnært materiale kan være vanskelig å definere, det meste kommer fra naturen, men det handler mer om hvordan det er dyrket og prosessert etterpå. For eksempel bomull, det er per definisjon et naturmateriale, men måten det er dyrket på og prosessen etterpå er ikke nødvendigvis naturvennlig (Framtiden i våre hender, 2009). I vår oppgave er et naturnært materiale et naturmateriale der hele produksjonen er naturvennlig.

Både MacEachren (2007) og Godal (2007) nevner at gjennom undervisning får man kun kunnskap om temaet. Ved å la de yngre være med på aktiviteten, kan de *fomle og famle seg* frem til hvordan det skal gjøres. På den måten får man også kjennskap til temaet, og ikke bare kunnskap. Spesielt i naturnære kulturer er det ofte slik de eldre lærer de yngre. Godal (2007, s. 15) forklarer det som *handlingsboren kunnskap*. Handlingsboren kunnskap er et begrep som brukes for å skildre hvordan kunnskapen er forankret i handling og praksis (Godal, 2007, s. 15).

De senere årene har fokuset på håndverk i friluftsliv og friluftslivsutdanningene blitt mindre. Tradisjonelt sett var friluftsliv også assosiert med at folk lagde utstyr de trengte for å klare seg i naturen, som bekledding, ski og utstyr til jakt, fiske og sanking. I tradisjonelle samfunn ville dette være nødvendig utstyr for å overleve. I dag blir både friluftsliv og naturbasert håndverk sett på som et fritidsfenomen (Haukeland & Sæterhaug, 2020, s. 49).

Ifølge Haukeland & Sæterhaug (2020, s. 50) var kombinasjonen av friluftsliv og naturnært håndverk fortsatt utbredt da friluftsliv ble en utdanning på 1960- og 70 tallet i Norge. Det var ikke uvanlig at friluftslivstudenter ble involvert i naturbasert håndverk og lagde utstyr som gåstaver, isfiskestang, redskaper, ski, truger, klær, kanoer og båter. Populariteten for dette falt på midten av 1990-tallet delvis på grunn av nye aktiviteter som krevde mer spesialisert utstyr. For eksempel randonee-ski, elvekajakk, stisykkel, kiting, surfbrett, bekledding og spesialisert campingutstyr. Friluftsliv ble et av de raskest voksende forbrukermarkedene på 1990-tallet og nordmenn er i dag i verdenstoppen på å bruke penger på utstyr og reiser knyttet til friluftsliv (Haukeland & Sæterhaug, 2020, s. 50).

I spikkeboka av Falk (2014, s. 9) forteller Eivind Falk at hans far og oppveksten har påvirket livet hans og interessen for håndverk og spikking. Han lærte gleden med det å skape noe med sine egne hender. Opp gjennom har han hatt flere kurs for barn. Falk merker stor forskjell på dem som er vokst opp med kniv og dem som ikke er fortrolig med knivbruk. Før var spikking og bruk av kniv noe de fleste fikk med seg hjemmefra. Bruk av kniv og øks er kanskje ikke lengre så sentralt i hverdagen vår som det en gang var. Derfor er det som skjer gjennom kurs i husflidslagene, ved museene og i kulturskolen og i skolen et fint supplement for å kunne videreføre denne delen av kulturarven til en ny generasjon (Falk 2014, s. 10).

3 Metode

3.1 Innledning

Metoden i et forskningsarbeid er selve fremgangsmåten forskningen er gjennomført på. Et grunnkrav til metode er at den skal være tydelig og tilgjengelig. Slik at forskningen skal kunne repeteres av andre. Formålet med metode er blant annet at en skal kunne gjennomføre kritisk vurderinger av tilgjengelig forskning. Resultatene skal kunne kontrolleres og reproduseres. Det finnes to hovedretninger av metode; kvalitativ og kvantitativ (Befring, 2010, s. 28). I dette kapittelet skal vi forklare hvilken forskningsmetode vi har brukt, og hvorfor vi tenker at akkurat denne metoden belyser problemstillingen på en best mulig måte.

3.2 Valg av metode

I vår oppgave har vi valgt kvalitativ metode for å best mulig svare på vår problemstilling. For å finne ut av menneskers refleksjoner, tanker og kunnskap så er kvalitativ metode den mest gunstige (Dalland, 2017, s. 52). Vi er mer interessert i det subjektive enn det objektive, altså de dypere tankene til personene som lager friluftsutstyr av naturmaterialer (Brinkmann og Tanggaard, 2012, s. 19-20). Med utgangspunkt i dette tenkte vi at kvalitativ metode med dybdeintervju var det mest gunstige for å svare på problemstillingen.

Kvalitativ metode og et semistrukturert intervju går ut på hvordan informanten opplever ulike fenomen fra sitt ståsted. Vi vil få frem kunnskap og refleksjoner som en ikke ville fått frem gjennom for eksempel et spørreskjema (Krumsvik, 2014, s. 123). Vi tenkte det var mest hensiktsmessig å intervju informantene individuelt. Dette er fordi med individuelle intervju, så er det større sjanse for å få frem informanten sine egne meninger. I for eksempel et gruppeintervju, så er det en tendens til at de dominerende synspunktene fremmes mest. Dette kan føre til at informanter med avvikende synspunkt vegrer seg for å presentere dem i gruppen (Thagaard, 2018, s. 92).

3.3 Utvalg

Da vi skulle begynne å velge informanter, var det viktig for oss å ha noen kriterier. Kriteriene vi satte oss var at informantene skulle ha erfaring med naturnært håndverk og at de ikke bare

bruker slike produkter, men også lager dem. «*Strategisk utvelging* er basert på at vi systematisk velger personer eller enheter som har egenskaper eller kvalifikasjoner som er strategiske i forhold til problemstillingen» (Thagaard, 2018, s. 54).

Da vi gikk i gang med å finne informanter, ble det naturlig at vi benyttet oss av *snøballmetoden*. Fremgangsmåten her er at vi kontaktet noen personer vi tenkte var relevante, og så spurte vi de personene om de visste om noen andre som har lignende erfaringer og/eller kunnskap. Siden miljøet vi skulle forske i er såpass lite, var det nesten uunngåelig at disse personene var/er i samme nettverk eller miljø. Dette kan være en negativ faktor, som vi har tatt i betraktning (Thagaard, 2018, s. 56).

En retningslinje innen kvalitativ metode er at antall deltakere ikke bør være større enn at det går an å gjennomføre omfattende analyse (Thagaard, 2018, s. 59). Fremgangsmåten i rekrutteringen og våre kriterier for informanter gjør at utvalget i denne studien ikke kan generaliseres. Den sikter seg inn på en bestemt gruppe, og meningene og tankene til denne er ikke representativt for en populasjon.

3.4 Intervju og Intervjuguide

Før vi begynte intervjuene, sendte vi inn søknad til NSD (Norsk senter for forskningsdata). Søknaden ble videre behandlet og godkjent 19.10.2021 (vedlegg 7.3).

Før vi satt i gang med å utarbeide intervjuguiden vår, leste vi oss opp på metode og intervju. Thagaard (2018) skriver at det finnes to ytterligheter. Den ene ytterligheten preges av lite struktur og kan sammenlignes med en samtale mellom forsker og intervjupersonen om hovedtemaene i prosjektet. Fordelen med dette er at intervjupersonen kan komme med temaer i løpet av intervjuet og vi kan tilpasse spørsmålene deretter. Den andre er et strukturert intervju, der alle spørsmålene er utformet på forhånd og en holder seg til disse. Fordelen med dette er at det i ettertid er lettere å analysere svarene og sammenligne dem (Thagaard, 2018, s. 90).

Vi bestemte oss for den tredje fremgangsmåten som er et semistrukturert intervju. Dette tar utgangspunktet i intervjuguiden, men man følger den ikke slavisk. Vi tenkte at et semistrukturert intervju var en god tilnærming, siden vi ville prøve å få frem de subjektive tankene til informantene, samtidig som vi hadde noen fastsatte temaer vi ville snakke om.

Dette kunne hjelpe oss å ha en rød tråd i intervjuet, samtidig som intervjupersonen kunne komme med innvendinger og tanker som vi kanskje ikke hadde tenkt på før, men som kan være relevant for prosjektet vårt (Krumsvik, 2014, s. 124).

Hovedsakelig ønsket vi å gjennomføre alle intervjuene ansikt til ansikt (møte dem personlig). Dette ble vanskelig fordi utvalget var spredt i ulike deler av landet. Vi fikk kun intervjuet to av informantene på denne måten. På grunn av kort tidsfrist så måtte de to andre tas over videokonferansetjenesten Teams og telefon. På grunn av tekniske problemer med Teams ble det ene intervjuet gjennomført via hustelefon (kun lyd). Vi opplevde ikke at dette var et hinder for reliabiliteten for intervjuet.

3.5 Transkribering og analyse

Da vi var ferdig med intervjuene, begynte vi å transkribere dem. Dette vil si at man skriver ned intervjuene ord for ord (Dalland, 2017, s. 88). Et paradoks er at kanskje kvaliteten på intervjuet blir diskutert, men kvaliteten på transkriberingen ofte ikke blir drøftet (Krumsvik, 2014, s. 131). Når man skriver noe fra tale til tekst, så er det mulig at man kan miste noen nyanser i stemmen, kroppsspråket og ansiktsuttrykkene. Det å skrive ut et intervju handler om å bevare mest mulig av det som skjedde under intervjuet. Her kommer notatene vi tok under samtalen til god hjelp. Det var viktig for oss å skrive ned hele intervjuet ord for ord, selv om noe ikke virket relevant akkurat der og da. Det kunne kanskje bli relevant senere i analysen og diskusjonen (Dalland, 2017, s. 89). Vi skrev om intervjuene til bokmål for å anonymisere informantene og gjøre teksten mer lettlest.

3.6 Validitet og reliabilitet

Når det skal stille krav til data sier Dalland (2017) at det er to spørsmål som må stilles til dataen som vi har samlet inn.

1. Hvilken relevans har data for problemstillingen?
2. Hvor pålitelig er måten data er samlet inn på?

Disse kravene gjelder både når du søker i litteratur, men også når mennesker er informasjonskilden. Det er ikke godt nok at kun kildene er relevant, dataen vi henter ut fra kildene må også være relevante (Dalland, 2017, s. 60). Dette løste vi med at intervjuguiden

besto av noen få spørsmål, slik at intervjupersonene kunne bidra til å belyse problemstillingen.

Selv med relevante informanter og relevant informasjon, så må det ha blitt samlet inn og analysert på en pålitelig måte (Dalland, 2017, s. 60). Før vi hadde hoved intervjuene så gjennomførte vi et pilotintervju der vi fikk testet spørsmålene og om de stod i samsvar med problemstillingen vår. Når man skal ha intervju som datainnsamlingsmetode er det en mulig feilkilde i selve kommunikasjonsprosessen. «Er spørsmålet riktig oppfattet? Har intervjueren forstått svaret riktig? Er svarene notert riktig?» (Dalland, 2017, s. 60). Dette hjalp pilotintervjuet med, her fikk vi både testet spørsmålene og lyd kvaliteten på opptakene.

Intervjuene ble gjennomført med samme intervjuguide. Vi brukte to enheter for å ta opp lyd, dette for å sikre at vi fikk med hele intervjuet i tilfelle en av enhetene gikk tom for batteri o.l. Underveis i intervjuet var det en av oss som hadde ansvar for selve intervjuet, mens den andre hadde ansvar for å notere stikkord. For å få best mulig læringsutbytte, så ledet vi to intervju hver og skrev stikkord til to. Vi valgte å gjøre det på denne måten for å gjøre det lettere for informanten og for å få et mer helheten intervju.

4 Resultat og diskusjon

I dette kapittelet skal vi presentere hovedfunnene og vår tolkning av resultatene fra intervjuene. Med utgangspunkt i problemstillingen har vi valgt å dele diskusjonen inn i to deler; *friluftsliv og natursyn* og *håndverk og naturopplevelse*.

Informantene blir presentert med pseudonymene Kasper, Jesper, Jonatan og Sofie. Dette er for å beholde informantene sin anonymitet. Noe bakgrunnsinformasjon om informantene tror vi kan være relevant for leseren. Alle har et håndverk som yrke, eller har drevet mye med håndverk av utstyr for friluftsliv. «Kasper» og «Jonatan» er gårdbrukere, en på Østlandet og en i Midt-Norge. «Jonatan» har tatt forskjellige utdanninger på 60-tallet knyttet opp mot uteliv. «Jesper» har vokst opp i etterkrigstiden. Han er mer enn gjennomsnittlig opptatt av å leve et naturnært liv og har laget masse utstyr til eget bruk. «Sofie» bor på Vestlandet og har et naturnært håndverk som yrke og var ferdig utdannet i 2004.

4.1 Friluftsliv og natursyn

I intervjuene snakket vi om hvilke forhold informantene har til friluftsliv og hva naturen betyr for dem. Det handlet mye om verdisynet, og hvordan de velger å bruke naturen og naturens ressurser. Ut ifra intervjuene kunne vi tolke at alle informantene har et økosentrisk syn. De definerer seg som en del av naturen.

Overskuddsliv, treningsarena og det unyttige livet i natur er ord som gikk igjen i intervjuene og er en del av den norske friluftslivstradisjon. «Jonatan» snakket om det nyttige liv i natur, som noen av de andre informantene mener ikke er en del av friluftslivet. «Kasper» mener at hans hverdagsliv med gårdsdriften og håndverket ikke er en del av friluftslivet. Til tross for at han lever tett på naturen og naturens rytmer.

«Nyteverdien. Friluftsliv er ærendsløst. Friluftsliv er opplevelsen i seg selv. Jeg driver og dyrker mye selv, og har mye av råvarene selv. Det krever såpass mye av en, at en ikke har den tida og overskuddet en har til å drive friluftsliv. Hvis du driver en gård så er du mye tettere på det i hverdagslivet».

«Kasper»

«Naturen er noe som en skal ut å oppleve det klarer jeg ikke helt å være med på. Vi er en del av naturen og vi som var på Fosen Folkehøgskole, vi snakket om det nyttige liv i naturen».

«Jonatan»

«Jonatan» sin tilnærming til friluftsliv har likhetstrekk med Breivik (1978) sin definisjon av «landsbygdas friluftsliv», der naturbruk inngår. «Jonatan» snakket om at han drev skogen på gammeldags vis, med øks og hest, noe han fortsatt gjør. Det er dette den første utviklingslinjen handler om, der verdiene og handlingsmønstrene i den tradisjonelle livsformen inngår (Mytting & Bischoff, 2018, s. 42). De andre informantene la mer vekt på de to andre utviklingslinjene som omhandler den moderne livsformen, at friluftsliv skal være det unyttige livet i natur med fokus på naturopplevelse og trening (Bischoff, 2018, s. 42). Vi la merke til at «Kasper» la stor vekt på *Nytteverdien* istedenfor å si nytteverdien. Dette samsvarer med det Faarlund (2003, s. 32) sier om at friluftsliv er et overskuddsliv. Det kan være vanskelig å nyte noe hvis man ikke har overskudd til det.

«Veldig mye av oppveksten min var aktivitet ute, så det med å være inne er noe sekundær aktivitet Dermed så var det naturlig å lese skogbruk, så tømmerhogging. Så jeg var tømmerhogger en periode, tok skogskolen og senere gikk jeg på landbrukshøgskolen. Et yrke som var knytt inn mot uteliv».

«Jonatan»

Oppveksten til «Jonatan» var preget av å være mye ute. Han nevnte at han som barn ble kastet ut om morgenen, og ble ropt inn igjen til mat klokken seks om kvelden. Vi kan anta ut fra intervjuet at «Jonatan» har vokst opp på en gård. Bø og Schiefloe (2007) viser til at vi allerede som barn starter en sosial forankring i det miljøet vi vokser opp i, og utviklingen av personlighet påvirkes av miljøet. Oppveksten til «Jonatan» var preget av å være mye ute, med forskjellige aktiviteter knyttet opp mot gårdsdrift. Dette kan forklare hvorfor det ble naturlig å velge et yrke som var sterkt knyttet opp mot uteliv, det naturlige liv som han kaller det. Turistforeningen (DNT) er inne på samme tanke, og tilbudene til barn er grunnet i en idé om at hvis barn blir begeistret for natur, så vil de ønske å ta vare på naturen i voksen alder (Dannevig og Aall, 2018, s. 82).

«Overskuddsliv, er et møte med natur som ikke er siktet mot at du skal komme hjem med utbytte eller at du utnytter naturen på noe vis, for da blir det jo næringsliv».

«Jesper»

Kan man høste fra naturen og samtidig beholde naturens egenverdi? Hverven (2018) nevner at selv om noe kan ha en nytteverdi, kan det samtidig ha en egenverdi. Denne tankegangen gikk igjen i intervjuene. Informantene bruker naturens ressurser for å utføre yrke sitt, samtidig er de opptatt naturens egenverdi. Balansegangen ved bruk av naturens ressurser er sentrale holdninger hos informantene. Det økosentriske natursynet har stort fokus på at mennesket er en del av en helhet, og at naturen og arter som lever i naturen har en egenverdi. «Kasper» sier i intervjuet at det er viktig for han å se på hele prosessen bak, at høstingen og produksjonen skal være naturvennlig. Det er ikke nok for han at det kun er et materiale fra naturen. Dette er en kontrast til den vestlige verden sitt syn på bruk av naturressurser. En balansegang ved bruk av naturens ressurser kan også være en tankegang i det antroposentriske natursynet, men da på grunnlag av at mennesket er jordens viktigste essens og at senere generasjoner også må ha mulighet til å utnytte naturens ressurser.

«Selve håndverket og gjenstanden du skaper, hvis den ikke er til skade for natur, så har det jo en verdi Det er jo den balansegangen på hvor mye en trenger å høste. Og der kommer du inn på det der med; er det nødvendig med et par ski til? Eller en anorakk? Skal man ikke bruke opp det man har, før man lager noe nytt? Og det er jeg helt enig i, og det er veldig vanskelig».

«Kasper»

«Du sier én ting, men du gjør det motsatte. Og det gjør vi jo hele tiden. Jeg kjører for eksempel diesel bil. Det er et vanskelig liv vi lever i. Jeg skjønner på en måte at folk bare resignerer og bare sier at; jaja, hva jeg gjør det har ikke noe å si, men vi må alle gjøre vårt. Det er kjekt å gå i fjellet, så skal vi gå i fjellet i Alpene i Italia fordi det er kult?»

«Sofie»

«Kasper» og «Sofie» reflekterer rundt holdninger og handlinger i miljøperspektiv. «Sofie» kjører dieselbil selv om hun definerer seg selv som veldig grønn. Samfunnet er lagt opp på en måte som gjør det vanskelig å leve naturnært. Mange tenker at friluftsliv er miljøvennlig i seg selv, men kjøp av friluftslivsutstyr og reiser knytt til friluftsliv er aspekter som gjør friluftsliv til en miljøversting (Haukeland & Sæterhaug, 2020, s. 50).

«Hemmeligheten i den norske friluftslivstradisjonen er at vi har en måte å bli begeistret for natur og utvikle et vennskap, en fortrolighet og en forpliktelse overfor natur. Derfor mener jeg at vi skal forholde oss til denne tradisjonen og at vi har en enestående mulighet til å forandre verden med glede. Intet mindre».

«Jesper»

Dannevig & Aall (2018, s 81) skriver at du vil gjerne ta vare på det du er glad i. Dette går også igjen i en stortingsmelding om friluftsliv: «Gjennom kjennskap til natur kjem og kunnskap om, og omsorg for natur. Det å bli 'glad i' eit naturområde skapar engasjement for å ta vare på det same naturområdet. Det gir forståing for samanhengane i naturen og skaper naudsynte verdiar og haldningar» (St.meld. nr. 39 (2000–2001): kap. 3.3.2).

Informantene brukte ikke ordet *bærekraft* da de snakket om et liv i/med natur. De brukte ord som *naturvennlig*, *naturnært*, *naturlig* og *naturliv*. Noe som kan være interessant å diskutere er hvorfor det virket som de konsekvent lot være å bruke ordet; bærekraft. Det var Brundtlandkommisjonen som først innførte ordet bærekraft i rapporten «Vår felles framtid» (1987). Siden den gang er det mulig at ordet har mistet litt betydning og blitt mer utvannet enn hva Brundtland hadde som intensjon da kommisjonen innførte ordet. Siden informantene har et natursyn som er tilnærmet likt det økosentriske (Hverven, 2018), kan det være en sammenheng at de bruker andre uttrykk som er mer verdiladet, som i eksemplene over.

4.2 Håndverk og Naturopplevelse

Videre i intervjuene spurte vi informantene om deres forhold til håndverk, og om det kunne ha en innvirkning på naturopplevelsen. Vi identifiserte og tematiserte dette som 1) skapergleden, 2) verdi for naturopplevelsen og friluftslivet og 3) dagens store forbruk av kunstfibre.

4.2.1 Skapergleden

Skapergleden er en del av det friluftslivsbaserte håndverket og er noe informantene er opptatt av;

«Jeg har en iboende skaperglede og nysgjerrighet på å lære ting. Gjerne å perfeksjonere det jeg driver med. Ikke nødvendigvis at det skal være finere, men det kan være selve

arbeidsprosessen, for eksempel måten å høvle på, at det går lettere, eller at det har en rytme, eller at du har en bedre balanse i det du arbeider med».

«Kasper»

«Det er jo en kjempeverdi i det å lage noe selv. Det er jo derfor man er håndverker, man ønsker å lage ting jeg er veldig glad for at jeg har et håndverk i livet mitt».

«Sofie»

Næss (1999) viser til Spinoza sin teori; for å oppnå den dype gleden, må man engasjere seg fullt og helt. Det er noe vi tror man kan oppnå gjennom håndverk. Man trenger ikke alltid å følge fastsatte regler i håndverket. «Kasper» nevner *«Det som også kan føyes til inn i håndverket da, er at det går an å leke med det.»* Det med lek går også igjen i Spinozas teori om å oppnå glede, han bruker ordet *hilaritas* som kort sagt betyr en glede som *fyller* hele mennesket (Næss, 1999).

Gleden informantene får av å skape et håndverk bygger også på historien om håndverket og den tradisjonelle bruksmåten.

«Det er jo den kombinasjonen mellom historien, altså det tradisjonelle og det å vite noe om hvordan de var brukt. Å kunne noe om historikken, det bygger veldig på opplevelsen for min del. Jeg tror aldri en plast askeladd vil overgå opplevelsen av en trebåt».

«Sofie»

«Tilfredsstillingen ved å se hvor reflektert, hvor gjennomført og hvor livsnært mye av dette gamle håndverket var. Det er noe som er dypt og tilfredsstillende og noe som jeg stadig undrer meg inni, og har glede av».

«Jonatan»

4.2.2 Verdi for naturopplevelsen og friluftslivet

Hvilke forskjeller er det på å bruke det naturnære håndverket i friluftsliv istedenfor det masseproduserte utstyret av kunstfiber? Haukeland & Sæterhaug (2018, s. 13) har i sin rapport laget en modell som illustrerer hvordan håndverksbasert friluftsliv og friluftslivsbasert håndverk kan berike hverandre. Modellen inneholder blant annet forming av naturmateriale, materialbasert erfaringslæring og samarbeid, som går under det friluftslivsbaserte håndverket.

Dette kan berike naturopplevelsen (håndverksbasert friluftsliv) gjennom blant annet naturmøte, samhandling, naturvennlighet og utstysbruk. Videre mener de at det ikke er gitt at en aktivitet innen det ene beriker det andre.

Informantene oppleves som over gjennomsnittlig engasjert i temaene vi snakker om, og det er ingen tvil om at de verdsetter håndverksbasert friluftsliv høyt.

«Dere har jo plastski, da mister dere jo kontakt med naturen. You haven't got the feeling, you lose the feeling Det er jo en veldig gledelig opplevelse å merke hvor godt tre glir mot kald snø».

«Jesper»

«Jeg oppdaget at de skia vi lagde selv var mye bedre enn de vi fikk kjøpt. Fordi på begynnelsen av 90-tallet/ midten av 90-tallet, så hadde de ikke så gode løssnø ski».

«Kasper»

Samtlige av informantene påpeker at det har en større verdi og at de kommer nærmere naturen ved å bruke friluftslivsutstyr av naturmateriale. Informantene påpekte at samfunnsutviklingen går i den retning at flere distanserer seg fra naturen, dette samsvarer med Fenton (2016) og Tordsson (2010). Fenton (2016, s. 18-19) mener at gjennom *bushcraft* produseres det to argumenter. Det første er sammenhengen mellom bushcraft og dens vei til en større tilknytning til natur. Det andre er idéen om å unngå det moderne kjøp-og-kast-samfunnet, gjennom å være mer selvforsynt. Biophilia-hypotesen argumenterer også for at mennesker trenger en dyp kontakt med natur, og er nødvendig for den fysiske og psykiske helsen (Tordsson, 2010). Om friluftslivsutstyr sier «Kasper» at: *«Det kan være magisk for deg, men ikke nødvendigvis magisk for en annen, for det har ikke den samme forhistorien»*. Utstyr du har brukt mye og kanskje til og med laget selv har en forhistorie, det kan tenkes at forhistorien gir utstyret en verdi for deg.

Det kan tenkes at en nybegynner innen en friluftaktivitet som for eksempel ski, på den ene siden kan få en større mestringsfølelse av å bruke stive plaststøvler. Støvlene er et stivere alternativ enn naturmateriale som lærsko. Om nybegynneren ikke har et forhold til noe av utstyret, er det ikke sikkert at friluftslivsutstyr av naturfiber gir en større naturopplevelse enn

utstyr av kunstfiber. Kanskje nybegynneren får en bedre naturopplevelse av å bruke plastskoene, fordi det gir en større mestringsfølelse?

«Kasper» påpeker at: *«En kan utfordre seg på andre måter ved å bruke utstyr som krever mer av dem»*. For å få en fin opplevelse og for å oppleve spenning, trenger en kanskje ikke å oppsøke utfordrende terreng, der en er avhengig av stive plaststøvler for å kunne stå på ski. «Kasper» sier; *«Jeg er blitt så fasinert av å bruke disse skia med vanlig lærbinding og joggesko. Å se hvordan en klarer å mestre det»*.

Biofilia-hypotesen sier at mennesker har behov for en dyp kontakt med naturen. Kontakten med naturen kan bli dypere om en bruker friluftslivsutstyr av naturmateriale. Dette kommer frem hos samtlige informanter i intervjuene. For andre personer kan det være at naturopplevelsen ikke påvirkes av hvor materialet utstyret er laget av kommer fra. Haukeland & Sæterhaug (2018, s. 14) sier om friluftsliv og håndverk at det ikke er gitt at en aktivitet innen det ene beriker det andre.

4.2.3 Dagens store forbruk av kunstfiber

Informantene uttrykker en frykt for dagens store forbruk av kunstfiber;

«Det er en ren kultur og kunnskapsdel i det her. Altså trebåten er en del av en tusenårig kultur. Og er bygget på lang erfaring og av et materiale som er forgjengelig. Grunnprinsippet i livet er at du skal dø. Problemet med den moderne kunstfiberen er at den blir her bare, den forsvinner ikke. Tilfredsstillingen ved å se hvor reflektert, hvor gjennomført og hvor livsnært mye av dette gamle håndverket var».

«Jonatan»

«I dag går det nesten ikke an å få tak i klær som ikke er av kunstfiber. Og det er da til stor sjenanse for vi vet ikke konsekvensen av det Det med kunstfiber er en fordjevlighet, tror jeg. Fordi søppelmengden øker og kunstfiber er en viktig komponent i det».

«Jonatan»

«Den moderne masseproduksjonen ødelegger mye med håndverkene, og med vår kunnskap om å lage ting, tenker jeg».

«Sofie»

I dag får man tak i alt man trenger av friluftslivsutstyr i butikken. Mye av utstyret er spesialisert på grunn av mange nye former av friluftaktiviteter (Haukeland & Sæterhaug 2020). Du finner for eksempel mange typer og modeller av ski. En skal for eksempel gjerne ha et par parkski, til triksing og railing, ski til å stå i preppa løype, pudderski, fjellski, skøyteski og kanskje et snowboard eller telemarkski i tillegg. Om skia knekker, er det bare å kaste dem og kjøpe nye. De hadde forskjellige typer og modeller av ski før i tiden også (Huntford, 2006). Spesialtilpasset utstyr er ikke nødvendigvis noe som dukket opp i senere tid slik som Haukeland & Sæterhaug (2020) sier. Det har vært en del av den norske historien i lang tid.

«En hadde et enormt stort mangfold av ski før, de hadde jo ski som var til forskjellige funksjoner. De hadde ulvejegerski, de hadde heiski. Ski som de brukte på høyfjellet og ski som de brukte i lavlandet».

«Kasper»

Selv om de hadde spesialtilpasset ski før i tiden, hvert til sitt bruk, så er det en vesentlig forskjell fra da til nå. Det spesialtilpassede utstyret man kjøper nå er masseprodusert i ulike modeller og størrelser og butikkene er avhengig av å få solgt utstyret. Håndverk av naturmateriale er personlig laget og tilpasset til brukeren sine ønsker og behov, enten av personen selv eller av en håndverker. Om man bruker tid på å lage og reparere utstyr selv, vil da disse produktene få en større verdi?

«Spesifikt for ski. Så koster det så lite for meg, og det er så enkelt å lage et par nye ski, så jeg er ikke redd for å ødelegge dem, eller bruke dem opp Det første par skia jeg lagde hadde jeg kanskje et annet forhold til enn de jeg lager nå. Så da var verdien større sånn følelsesmessig og emosjonelt enn ski jeg lager nå».

«Kasper»

Friluftslivet i dag har i stor grad blitt mer ekstremt og spesialisert enn det var tidligere. Både med tanke på hva slags terreng man oppsøker, og aktiviteter man bedriver. «Kasper» påpeker at: «En kan utfordre seg på andre måter ved å bruke utstyr som krever mer av dem”.

5 Konklusjon

Funnene i oppgaven gjennom informantene vi har intervjuet er ikke representative for resten av samfunnet. For informantene har det naturnære håndverket mye å si for naturoplevelsen. De definerer seg selv som en del av naturen, de føler at gjennom å bruke utstyr og bekledning av naturmaterialer, kommer de tettere på naturen. Gjennom et økosentrisk natursyn utgjør det naturnære håndverket en verdi for naturen; ved å respektere naturens egenverdi og å være opptatt av en balansegang ved høsting. Slik vil ikke det naturnære håndverket utgjøre en skade for naturen. At produksjon av utstyr og bekledning ikke skader natur, utgjør også en verdi for friluftslivet. Når det gjelder friluftsliv og håndverk, så er det ikke gitt at den ene aktiviteten beriker den andre. Det trengs mer forskning for å finne ut hvilke betydninger håndverk og friluftsliv har for hverandre og for menneskers kontakt med naturen.

6 Litteraturliste

Bandlien, B. T., Olaussen, I. O., Letnes, M. A. & Angelo, E. (2021). *Utdanning i kunstfag: Samarbeid, kvalitet og spenninger*.

Befring, E. (2014). *Forskningsmetode med etikk og statistikk*. Det Norske Samlaget.

Breivik, G. (1978). *Friluftsliv fra Fridtjof Nansen til våre dager: et utvalg*. Universitetsforlaget.

Brinkmann, S., Tanggaard, L., & Hansen, W. (2012). *Kvalitative metoder: empiri og teoriutvikling*. Gyldendal akademisk.

Brundtland, G. H., & Dahl, O. (1987). *Vår felles framtid*. Tiden norsk forlag.

Bø, I., & Schiefloe, P. M. (2007). *Sosiale landskap og sosial kapital: innføring i nettverkstenkning*. Universitetsforlaget.

Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6.utg.). Gyldendal akademisk.

Dannevig & All (2018). *Friluftsliv og bærekraft. I: friluftsliv og guiding i natur: teori og praksis*. L.I., Magnussen & T., Vold (red.). Universitetsforlaget.

Faarlund, N., & Verket, L. (2003). *Friluftsliv: hva - hvorfor – hvordan*. Naturliv.no.

Fenton, L. (2016). *'Bushcraft' and 'indigenous knowledge': transformations of a concept in the modern world*. ProQuest Dissertations Publishing.

<https://kar.kent.ac.uk/57815/1/207-Bushcraft-and-Indigenous-Knowledge-transformations-of-a-concept-in-the-m.pdf>

FN-Sambandet. (2021, 28.oktober). *Bærekraftig utvikling*.

<https://www.fn.no/tema/fattigdom/baerekraftig-utvikling>

Fremtiden i våre hender. (31.07.2009). *Faktaark om bomull*.

<https://www.framtiden.no/dokarkiv/faktaark/97-bomull/file.html>

Godal, J.B. (2007) Hjelper omgrepet handlingsboren kunnskap oss til framtid for handverket?

I: *Festskrift. Jon Bojer Godal 70 år. Norsk handverksutvikling 20 år*. E. Falk (red.).

Maihaugen.

Guttu, T. (2005). *Aschehoug og Gyldendals store norske ordbok: riksmål og moderat bokmål*

(2. utg.). Kunnskapsforl.

Hallandvik, L., & Høyem, J. (2019). *Friluftslivspedagogikk*. Cappelen Damm.

Haukeland, P., I. & Sæterhaug, S. (2020). *Crafting Nature, Crafting Self: An ecophilosophy of*

friluftsliv, craftmaking and sustainability. [https://openarchive.usn.no/usn-](https://openarchive.usn.no/usn-xmlui/bitstream/handle/11250/2680664/2020HaukelandCrafting.pdf?sequence=4&isAllowed=y)

[xmlui/bitstream/handle/11250/2680664/2020HaukelandCrafting.pdf?sequence=4&isA](https://openarchive.usn.no/usn-xmlui/bitstream/handle/11250/2680664/2020HaukelandCrafting.pdf?sequence=4&isAllowed=y)

[llowed=y](https://openarchive.usn.no/usn-xmlui/bitstream/handle/11250/2680664/2020HaukelandCrafting.pdf?sequence=4&isAllowed=y)

Haukeland, P., I. & Sæterhaug, S. (2018). *Friluftsliv og håndverk: utvikling av et*

forskningsfelt. [https://openarchive.usn.no/usn-](https://openarchive.usn.no/usn-xmlui/bitstream/handle/11250/2485397/2018_25_Eikje.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

[xmlui/bitstream/handle/11250/2485397/2018_25_Eikje.pdf?sequence=1&isAllowed=](https://openarchive.usn.no/usn-xmlui/bitstream/handle/11250/2485397/2018_25_Eikje.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

[y](https://openarchive.usn.no/usn-xmlui/bitstream/handle/11250/2485397/2018_25_Eikje.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

Horgen, A., Fatsing, M.L., Lundhaug, T., Magnussen, L.I. & Østrem, K. (2016). *Ute!:*

Friluftsliv – pedagogiske, historiske og sosiologiske perspektiver. Fagbokforlaget.

Huntford, R. (2006). *To planker og en lidenskap: skiløpingens historie*. Aschehoug.

- Høyem, J. (2008). *Miljøvennlig friluftsliv* [Foredrag/aktuell debatt]. Tidsskrift for samfunnsforskning, 49(4), 629-637. Universitetsforlaget.
- Krumsvik, R. J. (2014). *Forskningsdesign og kvalitativ metode: ei innføring*. Fagbokforl.
- MacEachren (2007). The Role of Craft-Making in Friluftsliv. I: *Nature first: outdoor life the Friluftsliv way*. B., Henderson & N., Vikander (red.). Natural Heritage Books.
- Meld. St. 18 (2015-2016). Friluftsliv: *Natur som kilde til helse og livskvalitet*. Klima- og miljødepartement. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-18-20152016/id2479100/>
- Mytting, I., & Bischoff, A. (2018). *Friluftsliv* (3. utg.). Gyldendal.
- Næss, A. (1999). *Det frie menneske: en innføring i Spinozas filosofi*. Kagge Forlag.
- Næss, A. (1998). *Livsfilosofi: et personlig bidrag om følelser og fornuft*. Universitetsforlaget.
- Næss, A. (1973). *The Shallow and the Deep, Long-Range Ecology Movement: A Summary*. https://link.springer.com/content/pdf/10.1007%2F978-1-4020-4519-6_85.pdf
- Næss, A. (1991). *Økologi, samfunn og livsstil* (5.utg). Universitetsforlaget.
- Solvang, E. (2003). *Handverk og naturoppleving* [Hovedfagsoppgave]. Høgskolen i Telemark.
- Stoknes, P. E. (1994). *Økopsykologi: Fra et intrapsykisk selv til et økologisk selv*. <http://www.naturliv.no/stoknes/Hovedoppg%20%D8kopsykologi.pdf>

Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitative metoder* (5. utg.).
Fagbokforl.

Tordsson, B. (2010). *Friluftsliv, kultur og samfunn*. Høyskoleforlaget.

7 Vedlegg

7.1 Intervjuguide

- Innledning
 - Informere informanten om hvorfor vi har intervjuet
 - Legger opp til en god samtale
 - Forteller litt om studien vi skal gjøre

- Bakgrunnsspørsmål
 - alder
 - Hva gjør du?
 - Hvor lenge har du holdt på med dette?

- Hoveddel
 - Friluftsliv
 - Hva er friluftsliv for deg?
 - Forhold, verdi, aktiviteter

 - Natursyn
 - Hvilken verdi har naturen, som en helhet, for deg?
 - Nytteverdi
 - Rekreasjon

 - Håndverk
 - Hva betyr håndverket for deg? (prosess, bruk)
 - Tanker om bærekraft?
 - Tradisjon
 - Naturopplevelsen

 - Hvilke forhold har du til ferdige friluftslivsprodukter (kunstfiber)?
 - Opplevelsen av selvlaget utstyr kontra fabrikk?
 - Verdi, større egenverdi av å lage det selv?

- Avslutning
 - her kan informanten eventuelt komme med ekstra ting som kan være relevant
 - spørre om vi kan ta kontakt igjen hvis det blir aktuelt
 - spørre om sluttkommentar

7.2 Samtykkeerklæring

Vil du delta i forskningsprosjektet
Naturnært håndverk i friluftsliv

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å finne ut hvorfor noen velger å bruke naturmaterialer i friluftslivsutstyr. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet er å finne ut hvorfor noen velger å bruke naturmaterialer i friluftslivsutstyr og hvilken verdi dette har for naturopplevelse / friluftslivet / bærekraft.

Problemstillinger:

- På hvilken måte utgjør naturnært håndverk en verdi for friluftslivet og naturopplevelsen?
- Hvorfor velger noen å bruke/ lage friluftslivsutstyr av naturmaterialer når det finnes ferdige friluftprodukter som er lettere tilgjengelig?

Dette er en bachelor oppgave

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskulen på vestlandet er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Vi har tenkt at du har relevant erfaring og kunnskap for vår studie

Hva innebærer det for deg å delta?

Vi kommer til å ha et ansikt-til-ansikt intervju og meningene dine og tankene dine rundt temaet kan komme til å bli reflektert rundt i oppgaven vår. Vi vil gjerne ha navn og alderen din, for vi synes det er relevant for oppgaven. Vi kommer til å bruke lydopptak for å klare å få med oss mest mulig av det du har å si.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Prosjektgruppe og veileder kommer til å ha tilgang til dine opplysninger
- Navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data
- Siden det er et lite miljø som driver med dette, er det en mulighet du vil kunne bli gjenkjent

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er 15. desember 2021. for eksempel lydopptak av intervju kan vi slette hvis informanten vil det etter prosjektslutt.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- Innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene.
- Å få rettet personopplysninger om deg,
- Å få slettet personopplysninger om deg, og
- Å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Høgskulen på Vestlandet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Veileder: Thor Espen Fugelsøy ved HVL. Tlf: 57676022 Email: Thor.Espen.Fugelsoy@hvl.no
- Studentgruppe: Emma Moe Tennebø. Tlf: 90410929 og Rolf Robin Westli. Tlf: 92678851. Email: EmmaRolfBachelor@gmail.com
- Vårt personvernombud: Trine Anniken Larsen. Tlf: 55587682. Email: Trine.Anikken.Larsen@hvl.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Rolf Robin Westli og Emma Moe Tennebø

(Forskere)

Thor Espen Fugelsøy

(Veileder)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet Naturnært håndverk i friluftsliv, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju
- *at opplysninger om meg publiseres slik at jeg kan gjenkjennes*

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

7.3 Vurdering NSD

Vurdering

Referansenummer

775233

Prosjekttittel

Naturnært håndverk i friluftsliv

Behandlingsansvarlig institusjon

Høgskulen på Vestlandet / Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett / Institutt for idrett, kosthald og naturfag

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Thor Espen Fugelsøy, Thor.Espen.Fugelsoy@hvl.no, tlf: 57676022

Type prosjekt

Studentprosjekt, bachelorstudium

Kontaktinformasjon, student

rolf robin westli, emmarolfbachelor@gmail.com, tlf: 92678851

Prosjektperiode

01.10.2021 - 15.12.2021

Vurdering (1)

19.10.2021 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 19.10.2021, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 15.12.2021.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger.

Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), og dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

<https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-enderinger-i-meldeskjema>

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

<https://meldeskjema.nsd.no/vurdering/615ee324-48d7-4cdc-bb87-173129655f34>